

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

У сучасних умовах дефіциту фінансових ресурсів як на державному рівні, так і на рівні підприємств, важливим є пошук нових видів доходів. Для виконання цього завдання підприємствам необхідно будувати ефективну фінансову політику.

В современных условиях дефицита финансовых ресурсов, как на государственном уровне, так и на уровне предприятий, важным является поиск новых видов доходов. Для выполнения этой задачи предприятиям необходимо строить эффективную финансовую политику.

In the current scarcity of financial resources at national level and at the enterprise level, it is important to search for new types of income. To perform this task, companies need to build an effective financial policy.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, фінансові ресурси, управління підприємством.

Фінансовий менеджмент, або управління фінансовими ресурсами і відносинами, охоплює систему принципів, методів, форм і прийомів регулювання ринкового механізму у сфері фінансів з метою підвищення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Перехід управління фінансами на рівень підприємства передбачає структурований підхід до обсягу управління, а також теоретичне обґрунтування фінансового менеджменту як ефективного інструменту управління підприємством.

Світова практика виробила різноманітні принципи, методи, а також практичні посібники з фінансового менеджменту. Але механічне копіювання та використання західних моделей в умовах України, зважаючи на специфіку її розвитку, не тільки не прийнятне, а й неможливе. Виникає необхідність у теоретичній базі, адаптованій до умов розвитку ринкової економіки в нашій країні, яка б закріплювала практичні навички управління фінансами з урахуванням розвитку банківської системи, інфляції, падіння виробництва, кризових явищ та інших можливих труднощів.

Дослідженню категорії фінансових ресурсів присвячені роботи І.О.Бланка, В.М.Родіонової, Л.М.Єріс, О.М.Углярєнко та ін., які розглядають фінансові ресурси як грошові кошти підприємства; П.В.Евенко, Б.А.Вольфман, Т.Н.Кисельова відносять до фінансових ресурсів підприємств їхні активи; П.А.Стецюк, О.Є.Гудзь зазначили, що фінансовими ресурсами є найбільш ліквідні активи.

Але до цього часу вітчизняними науковцями не запропоновано єдиного підходу до визначення фінансового менеджменту як процесу управління фінансовими ресурсами.

Крім того, незважаючи на те, що фінансові ресурси підприємства є центром уваги науковців, на сьогодні залишається багато суперечностей щодо

визначення термінів, класифікацій, категорій. Існуючі визначення фінансових ресурсів залишають поза увагою багато аспектів сучасних економічних умов, що має негативні наслідки для функціонування підприємств.

З метою підвищення ефективності фінансового менеджменту на підприємствах доцільним є дослідження економічної сутності фінансових ресурсів та системи і результативності управління ними. Тому завданнями є: визначити сутність поняття фінансового менеджменту та розкрити його принципи, розкрити поняття фінансових ресурсів, окреслити напрямки покращення фінансового менеджменту суб'єкта господарювання.

Основний зміст фінансового менеджменту полягає в управлінні формування, розподілом і використаннім фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та оптимізації обороту їх грошових коштів. Матеріальною основою фінансового менеджменту є грошовий оборот підприємства, який спричиняє зміну форм вартості і супроводжується потоками платежів і розрахунків.

У широкому розумінні фінансовий менеджмент – це стратегія і тактика фінансового забезпечення підприємницької діяльності, що дає змогу ефективно управляти рухом грошових коштів і знаходити оптимальні фінансові рішення.

Фінансовий менеджмент визначається як система принципів і методів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з формуванням, розподілом і використаннім фінансових ресурсів підприємства та оптимізацією обороту його грошових коштів [5, с.23].

Л.О.Коваленко та Л.М.Ремньова розглядають поняття «фінансовий менеджмент» в трьох аспектах: як систему раціонального управління фінансами підприємства; як орган управління фінансами підприємства; як форму підприємницької діяльності [3, с.13].

Нас цікавить перший аспект – фінансовий менеджмент, як система раціонального управління фінансами підприємства. У цьому аспекті фінансовий менеджмент є процесом розробки мети управління фінансовими ресурсами підприємства та її досягнення за допомогою методів та важелів фінансового механізму. Фінансовий менеджмент є не лише системою ефективного управління фінансовими ресурсами, а й однією з ключових підсистем загальної системи управління підприємства, в рамках якої вирішуються наступні питання:

- якою має бути величина і оптимальний склад активів, щоб досягти поставленої мети підприємницької діяльності;
- де знайти джерела фінансування і як оптимально сформуванати їх цільову структуру;
- як організувати поточне і перспективне управління фінансовою діяльністю, щоб забезпечити платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Характерними ознаками системи управління фінансовими ресурсами є її складність, динамічність та чутливість до зміни факторів зовнішнього середовища. Зважаючи на це, фінансовий менеджмент повинен бути ситуаційним.

На думку О.Кириченка, зміст управління фінансами (фінансового менеджменту) полягає в ефективному використанні фінансового механізму для досягнення стратегічних і тактичних цілей виробництва [1, с.8].

Система основних елементів, які регулюють процес управління фінансами підприємства, складає механізм фінансового менеджменту.

Ефективний фінансовий менеджмент на підприємстві можливий лише за умови забезпечення стійкості фінансової системи в цілому, а не тільки її окремих елементів і підсистем.

Фінансовий менеджмент управління підприємством передбачає постійну взаємодію функцій планування, аналізу, регулювання, організації фінансів, фінансового регулювання.

Фінансовий менеджмент перебуває під впливом загальних принципів управління: планування, стимулювання, узгодження окремих елементів, варіативність, цільова спрямованість [3, с.25].

Розглянемо принципи фінансового менеджменту докладно.

Принцип плановості та системності – планування матеріальних, трудових і фінансових ресурсів з метою забезпечення їх збалансованості, системність у розробці стратегії і тактики фінансування, в реалізації запланованих заходів.

Цільова спрямованість – орієнтація на цілі і завдання, які на цей момент ставить перед собою підприємство (підвищення рентабельності, зростання продуктивності праці, створення позитивного іміджу, запровадження інновацій, зміцнення конкурентних позицій на ринку, залучення матеріальних і фінансових ресурсів та ін.)

Диверсифікованість капіталовкладень у двох аспектах: по-перше, інвестування грошових коштів у різні цінні папери, інвестиційні проекти; по-друге, створення багатьох профільних підприємств, що займаються різними видами підприємницької діяльності.

Стратегічна орієнтованість – орієнтація на стратегію довгострокового розвитку підприємства, знання та врахування стратегічних настанов конкурентів, випереджальне управління фінансами підприємства.

Варіативність – прогнозування різноманітних варіантів розвитку фінансової системи підприємства, пошук та обґрунтування альтернативних фінансових рішень.

А.Раппапорт запропонував десять принципів забезпечення зростання вартості підприємства, якими має керуватися у своїй діяльності менеджмент [1, с.14].

Перший принцип зводить до того, що не слід надто захоплюватися прогнозуванням показників прибутку.

Другий принцип забезпечення зростання вартості, згідно з яким менеджменту під час прийняття фінансових рішень слід орієнтуватися на прогнози майбутніх чистих грошових потоків.

За третім принципом слід інвестувати кошти у майбутнє.

Четвертий принцип вказує на необхідність утримання лише тих активів, які здатні максимізувати вартість компанії, згідно з чим менеджмент повинен періодично оцінювати цю вартість.

П'ятий принцип полягає у поверненні власникам інвестованих у підприємство коштів, якщо немає можливості нарощення вартості.

Шостий принцип вказує на необхідність встановлення винагороди менеджменту компанії за довгострокові успіхи.

Сьомий принцип передбачає створення дієвих систем матеріального стимулювання для керівників структурних підрозділів.

За восьмим принципом керівництву підприємства, реалізуючи стратегію зростання вартості, не слід забувати про рядовий персонал. Слід чітко визначити, що, коли і як має робити конкретний працівник для забезпечення приросту вартості.

Дев'ятий принцип розголошує, що ризики менеджментів і акціонерів повинні бути однаковими.

Десятий принцип обстоює необхідність ефективної комунікації підприємства з його інвесторами.

Актуальним питанням вдосконалення фінансових відносин є питання про встановлення раціонального співвідношення між централізованими і децентралізованими фінансовими ресурсами. Високий рівень податків та інших обов'язкових платежів приводить до зростання фінансових ресурсів держави і зменшення фінансових ресурсів підприємств, що негативно відображається на результатах діяльності суб'єктів господарювання, підриває матеріальну зацікавленість у досягненні кращих показників, а також сприяє відтоку коштів у тіньовий бізнес.

Отже, при формуванні фінансового менеджменту на перший план виходить питання технології постановки управління всередині підприємства. Така робота повинна включати мінімальний набір заходів:

1. Перебудова механізму управління всього підприємства з урахуванням вимог фінансової прозорості, управління за допомогою бюджетування.

2. Розробка організаційної структури управління з поділом на бізнес-одиниці.

3. Організація роботи фінансової служби таким чином, щоб була можливість одержувати інформацію в розрізі:

- об'єктів фінансового управління;
- управлінських процесів (планування, аналіз, прогноз);
- фінансових потоків

4. Розробка стандартів управлінського обліку для всього підприємства

загалом і для кожної ланки окремо:

- форми звітності;
- терміни;
- інформаційні потоки;
- документообіг і т. д.

Особливо важливо досягти поєднання управлінського й бухгалтерського обліку, оскільки основним джерелом фактичної фінансової інформації є саме бухгалтерія підприємства.

5. Автоматизація за допомогою сучасних комп'ютерних технологій і програмного забезпечення процесів фінансового менеджменту.

Головна роль на кожному підприємстві в процесі фінансового менеджменту належить фінансовому менеджеру, який зобов'язаний керувати процесом формування фінансового результату діяльності підприємства в частині вибору варіантів, що надаються вітчизняним законодавством. Важливим аспектом фінансового менеджменту є управління фінансовими ризиками, супроводжуваними підприємством при веденні господарської і фінансової діяльності. Особливу увагу необхідно приділяти впливу спеціалізації підприємства на фінансовий менеджмент.

На стадії виробництва фінансовий менеджер повинен регулювати процеси списання на виробництво матеріалів, малоцінних і швидкозношуваних предметів, розробити систему оплати праці, систему розподілу комплексної статті витрат по видах продукції, визначити схеми нарахування амортизації тощо.

Функцією фінансового менеджера повинен бути контроль розрахунків з дебіторами. В умовах ринкової економіки від того, наскільки вчасно відбувається оплата продукції (послуг), напряму залежить фінансовий стан підприємства, оскільки будь-яка затримка надходження виручки генерує зростання кредиторської заборгованості підприємства, штрафних санкцій за прострочення платежів, приводить до необхідності залучати банківські кредити для поповнення оборотних коштів. Окрім фінансових проблем, це пов'язано також з виникненням соціальної напруги в колективі, погіршенням відносин з постачальниками сировини і матеріалів.

Особливої уваги заслуговує питання податкової дисципліни, оскільки штрафи за неправильно визначені суми нарахування податків і ціна прострочених платежів досить істотні. Правильне податкове планування і використання відповідних заходів дозволяє підприємству не тільки виключити можливість штрафів, але і знизити податки за рахунок оптимізації бази оподаткування.

У сфері інвестиційних відносин фінансовий менеджер повинен: обирати найвигідніший варіант інвестицій, постійно контролювати ефективне використання існуючого майнового комплексу. Необхідно позбавлятися від надлишкових майнових цінностей, оскільки їх реалізація забезпечує додаткові

надходження грошових коштів на підприємство і веде до зниження витрат на їх утримання і амортизацію.

Контролювати усі фінансові потоки підприємства й оцінити всі резерви практично неможливо, але при цьому вкрай важливо визначити коло і масштаби сфери можливої управлінської дії.

Таким чином, фінансовий менеджмент – це система принципів і методів формування, розподілу і використання фінансових ресурсів підприємства.

Список використаних джерел:

1. Климова, І. Г. Сутність та складова фінансово-кредитного механізму інноваційного розвитку : інновації та розвиток / І. Г. Климова // Інвестиції : практика та досвід. - 2009. - № 1. - С. 25-27.
2. Коваленко, Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. - К. : Знання, 2008. - 483 с.
3. Любенко, Н. М. Фінанси підприємств : навчальний посібник / Н. М. Любенко . - К. : ЦУЛ, 2009. - 272 с.
4. Рибалко, Н. О. Фінансові ресурси - основа діяльності підприємств / Н. О. Рибалко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 3. - С. 27-29.
5. Стецюк, П. А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П. А. Стецюк // Економіка АПК. - 2005. - № 11. - С. 111-116.
6. Тимошенко, О. В. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування в умовах фінансової незалежності територіальних громад / О. В. Тимошенко // Економіка держави. - 2010. - № 1. С.72-74.